

Rzeczpospolita Polska -system prawny

I. Źródła prawa w Polsce

1. Hierarchia aktów prawnych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

a. konstytucja – najważniejszy akt prawny w państwie; określa ustrój państwa, kompetencje organów państwowych i relacje między nimi, oraz prawa, wolności i obowiązki obywateli; z konstytucją muszą być zgodne wszystkie zawierane przez Polskę umowy międzynarodowe

b. ratyfikowane umowy międzynarodowe

– ratyfikacja to wyrażenie zgody przez głowę państwa lub przez parlament na związanie się przez państwo treścią umowy międzynarodowej

– umowy niewymagające zgody parlamentu na ratyfikację

– umowy wymagające zgody parlamentu na ratyfikację w trybie ustawowym

– umowy wymagające zgody sejmu i senatu na ratyfikację większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów/senatorów lub przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego

c. prawo unijne

– unijne prawo pierwotne – traktaty założycielskie, uzupełniające i akcesyjne

– wtórne prawo unijne – akty prawne wydawane przez organy Unii Europejskiej

– w państwach członkowskich obowiązuje zasada pierwszeństwa prawa unijnego (nie dotyczy konstytucji)

– rozporządzenia unijne – w państwach członkowskich mają charakter wiążący i obowiązują bezpośrednio

– dyrektywy – wskazują cele i w jakim terminie mają być osiągnięte przez państwa członkowskie

– decyzje – mają charakter wiążący dla adresatów i obowiązują bezpośrednio

– zalecenia i opinie – nie mają charakteru wiążącego, a jedynie sugestywny

d. ustawy i rozporządzenia z mocą ustawy

- ustawa to akt prawny o charakterze ogólnym, uchwalany przez sejm w trybie ustalonym w konstytucji
- ustawy muszą być zgodne z konstytucją i ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi
- materia ustawowa – zagadnienia, które mogą być regulowane wyłącznie w trybie ustawowym (budżet, podatki, wolności, prawa i obowiązki obywateli, skład i uprawnienia organów państwa)

e. rozporządzenia

- akty wykonawcze, wydawane na podstawie ustawy i w celu jej wykonania
- organy władzy upoważnione do wydawania rozporządzeń: prezydent, Rada Ministrów, prezes Rady Ministrów, ministrowie, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

f. akty prawa miejscowego

- uchwały wydawane przez sejmik wojewódzki, radę powiatu i radę gminy
- zarządzenia wydawane przez zarząd województwa, zarząd powiatu i wójta/burmistrza/prezydenta oraz organy administracji niespolonej
- najważniejsze akty prawa miejscowego to: statuty, przepisy wykonawcze oraz przepisy porządkowe
- zarządzenia wydawane przez wojewodę
- akty prawa miejscowego obowiązują na obszarze działania organu, który je wydał

g. akty prawa wewnętrznego – np. zarządzenia

- są kierowane wyłącznie do jednostek podlegających wydającemu je organowi władzy
- są ogłaszane w Monitorze Polskim

II. Państwo prawa i praworządność

1. Praworządność to przestrzeganie prawa przez organy państwa

2. Państwo prawa

a. w odniesieniu do obywateli obowiązuje zasada: wszystko, czego prawo nie zabrania, jest dozwolone

b. w odniesieniu do organów władzy państwowej obowiązuje zasada: wszystko, co nie jest dozwolone, jest zabronione – organy władzy mogą działać wyłącznie na podstawie prawa oraz w jego granicach

III. Praworządność w Polsce

1. Organa strzegące praworządności w Polsce

a. Trybunał Konstytucyjny

b. Rzecznik Praw Obywatelskich

c. Najwyższa Izba Kontroli

2. Gwarancje państwa prawnego

– gwarancje ustrojowe – np. podział władz

– gwarancje legislacyjne – np. precyzyjne określenie kompetencji organów władzy

– gwarancje proceduralne – np. zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego

3. Niezależność systemu wymiaru sprawiedliwości.